

HOSPITÁLÁS

TRÉNERI GYAKORLAT

*Közszolgálati kompetenciafejlesztő
tréner szakirányú továbbképzési szak*

Bajnok Andrea – Korpics Márta

A Nemzeti Közsolgálati Egyetem kiadványa.

Hospitálás

Tréneri gyakorlat

Szerző:

© Dr. Bajnok Andrea

© Dr. Korpics Márta

Szakmai lektor:

Máthé Judit

A kézirat lezárásának dátuma:

2022. július 15.

Kiadó:

© Nemzeti Közsolgálati Egyetem,
Közigazgatási Továbbképzési Intézet, 2022

Felelős kiadó:

Prof. Dr. Kis Norbert
rektorhelyettes

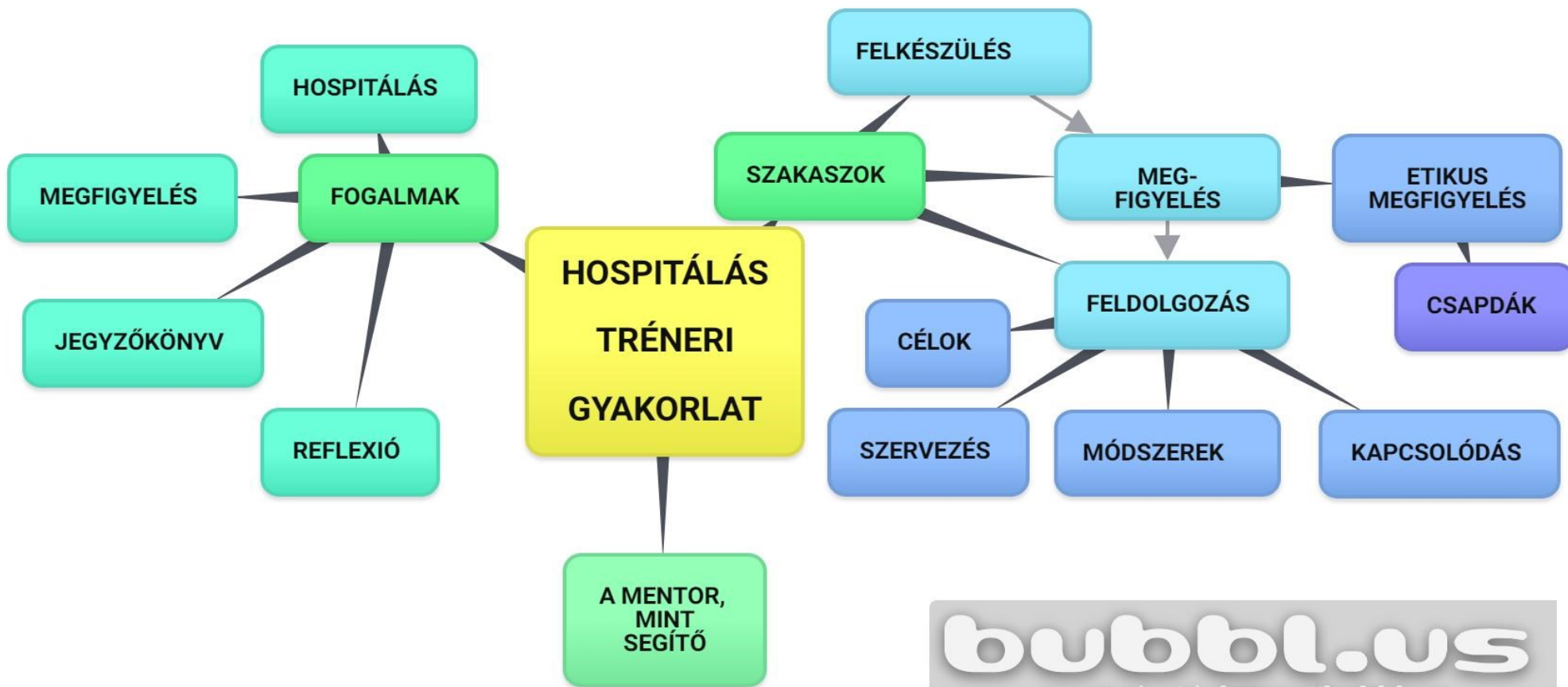
A mű szerzői jogilag védett. Minden jog, így különösen a sokszorosítás, terjesztés és fordítás joga fenntartva. A mű a kiadó írásbeli hozzájárulása nélkül részeiben sem reprodukálható, elektronikus rendszerek felhasználásával nem dolgozható fel, azokban nem tárolható, azokkal nem sokszorosítható és nem terjeszthető.

TARTALOM

Bevezetés	7
1. A hospitálás alapfogalmai	8
1.1. Hospitálás	8
1.2. Megfigyelés	8
1.3. A megfigyelés tárgya	9
1.4. Hospitálási jegyzőkönyv	9
1.5. Reflexió	9
2. A hospitálás szakaszai	10
2.1. Felkészülés	10
2.2. Megfigyelés a hospitálás során	12
2.2.1. <i>Mit tehet és mit nem tehet a megfigyelő a hospitálás során?</i>	12
2.2.2. <i>Hogyan dokumentáljuk a megfigyeléseket?</i>	12
2.3. A megfigyelt adatok feldolgozása, elemzése	17
2.3.1. <i>Célok és kompetenciák</i>	18
2.3.2. <i>A tréning szervezés módjai, munkaformák</i>	19
2.3.3. <i>Az alkalmazott módszerek elemzése</i>	19
2.3.4. <i>A tréner és a résztvevők kapcsolata</i>	19
3. A mentortréner szerepe a hospitálásban	21
4. Összefoglalás	22
5. Mellékletek	23
1. számú melléklet: A hospitálás eredményeinek összefoglalása	23
Irodalomjegyzék	25

Copyright: Máthé Judit

A mellékelt szakanyagban az alábbi ikonok segítik az eligazodást:

	Elméleti anyagrészek, háttérismeretek
	Gondolkodtató kérdések, felvetések
	Hasznos tippek, ötletek, tanácsok
	Hasznos kiegészítő információ vagy ajánlott irodalom
	Összefoglaló részek

BEVEZETÉS

A tréneri tudás és tapasztalat legalább három forrásból ered: a résztvevőként megélt tréningélményekből, a képzés(ek)en elsajátított ismeretekből és a gyakorlati tapasztalatból. Ennek megfelelően a közszolgálati kompetenciafejlesztő tréner szakirányon is vannak saját élményre alapozó tréningek, elméletközpontú foglalkozások és a tréneri technikák gyakorlását támogató tárgyak.

A Hospitálás tárgy a gyakorlásról szól, de ez a gyakorlás inkább „szárazedzés”, mint úszás. A hospitálás abban az értelemben gyakorlás, ahogyan egy úszó a verseny előtt fejben végig gondolja a távot a vízbeugrástól a célba érkezésig.

A hospitálás nagyfokú önállóságot feltételez és vár el. Ezt az önálló, sok esetben magányosnak tekinthető munkát támogatja ez a háttéranyag, amelynek feldolgozása közösen történik egy négyórás előkészítő foglalkozáson. Ezután kezdődik az önálló munka, az információgyűjtés és a megfigyelési stratégia kidolgozása, majd a megfigyelés és adatgyűjtés, végül a tapasztalatok, adatok elemzése.

Jelen tananyag összeállításában és átdolgozásában a pedagógiai szakirodalomban leírtak mellett a szakirányon 2018 óta vezetett hospitálási gyakorlat tapasztalatai jelentik az alapokat. A pedagógiai szakirodalomban kevés írás foglalkozik a tréningek megfigyelésével, tananyagunk ezt a hiányt is igyekszik pótolni. A tananyag tehát a tréningmódszertant elsajátítani kívánó tanulóknak készült azzal a céllal, hogy támogassa a pedagógiai folyamatok megfigyelésének, elemzésének és értelmezésének a gyakorlatát.

1. A HOSPITÁLÁS ALAPFOGALMAI

1.1. Hospitálás

A hospitálás kifejezés latin eredetű, megfigyelést jelent. A tréningek megfigyelése történhet minőségbiztosítási okokból, vagy saját sztenderdek kialakítása céljából. A saját sztenderdek kialakítása, formálása céljából végzett hospitálás a megfigyelésnél jóval szélesebb körű tevékenységet jelent a pedagógiai, oktatási gyakorlatban. A hospitálás egy előre megtervezett, tudatos és reflektív megfigyelő tevékenység, amely lehetőséget teremt az oktatási módszerek, a csoportdinamika, a gyakorlatok működésének objektív elemzésére.

A hospitálás gyakorlati tapasztalatok forrása. Lenkovics Ildikó *A tanítás tanulása*¹ című segédanyagában a tanításra, tanórákra való felkészülésként definiálja a hospitálást, amely csak tervszerű, céltudatos tevékenységgel eredményez torzítás nélküli, objektív információkat. A saját sztenderdek kialakítása céljából végzett hospitálás semmiképp nem passzív megfigyelés, hanem tudatosan megtervezett „kutatómunka”, amely során a gyakorlatban való tanulás elve érvényesül.

A hospitálás eredményeként a tapasztalatok beépülnek a tréner munkájába (ami hasznos volt, amit legközelebb máshogyan tenne, akár a következő hospitálásra való felkészüléssel, akár a következő alkalommal, amikor tréninget tart).

1.2. Megfigyelés

A megfigyelés gyakran spontán módon történik és észrevétlenül hasznosul a mindennapi gyakorlatban. A hospitálás során végzett megfigyelés azonban nem spontán vagy passzív tevékenység, hanem nagyon is tudatos és előre tervezett tapasztalatszerzési mód.

A megfigyelés mint kutatási módszer egy időben született az empirikus pszichológiával és pedagógiával,² már a 18. század végéből is fellelhetők olyan megfigyelésből származó naplótöredékek, amelyek gyermekek fejlődését követték nyomon. A kötetlen, strukturálatlan formában készült beszámolókat azért kezdték el bizonyos előírásokkal, keretekkel szabályozni, hogy véget vessenek a parttalan szövegfolyamnak, és biztosítsák az objektivitást. A strukturált megfigyelési módok a természettudományok tárgyilagos megfigyeléséhez hasonlítanak leginkább, míg a strukturálatlan leírások inkább az antropológusi munka szubjektivitására emlékeztetnek.

A megfigyelés a hospitálás során alkalmazott empirikus kutatási módszer, amely a tréningtartásra való felkészülés nélkülözhetetlen tevékenysége. A megfigyelési tapasztalatok beépülnek a későbbi munkavégzésünkbe. A megfigyelést céltudatosság és tervszerűség jellemzi azáltal, hogy a megfigyelési szempontok célzott és tudatos válogatása előzi meg. A lehetőségekhez képest törekedni kell arra, hogy a megfigyelés és az adatgyűjtés objektív legyen, amennyire lehet, kiküszöbölje a szubjektív tényezőket, és minél teljesebb mértékben próbálja meg leírni a valóságot. Ugyanakkor a megfigyelésből nem zárható ki teljes mértékben a szubjektum, a megfigyelő személye, a megfigyelőként való működésmód és a korábbi tapasztalatok. Antons szerint³ a megfigyelés, észlelés szubjektivitása redukálható a kritériumok szerinti módszeres és célzott megfigyeléssel.

¹ Lenkovics 2009.

² Falus 2003.

³ Antons 2006.

1.3. A megfigyelés tárgya

A hospitálás során végzett megfigyelés mindig valamilyen konkrét céllal történik. A célnak megfelelően megfigyelhető:

- a tréning környezete, körülményei, például a terem felszereltsége, az időkeretek, melyek minden esetben a szervezeti kontextus, szervezeti kultúra által meghatározottak;
- a tréningfolyamat szervezése és módszerei, a tanulásszervezés megfigyelése során például a frontális munka, a kiscsoportos munka, a páros gyakorlat vagy az egyéni munka; a tréningmódszerek esetén például a szerepjáték, a vita, szimuláció stb. lebonyolítása;
- a tréner pedagógiai kultúrája, visszajelzései, kommunikációja, konfliktuskezelési készsége, értékelése, flipchart és IKT használata, a módszerek alkalmazásának az egyéni módja, módszertani változatossága, rugalmassága, reflektivitása;
- a résztvevők és a csoport szociokulturális, nemi, életkori sajátosságai, motivációja, dinamikája, interakciói, együttműködési készségük, szabályok betartása, társas kapcsolatok.

1.4. Hospitálási jegyzőkönyv

A hospitálási jegyzőkönyv a pedagógiai gyakorlatban leginkább elterjedt megfigyelési eszköz, melynek segítségével gyűjthetők és rendezhetők a megfigyelésből származó adatok. Az adatok dokumentálása, jegyzetelése, gyűjtése során strukturálatlan és strukturált jegyzőkönyvi technikák is alkalmazhatók. Strukturálatlan technika alkalmazása során szempontok és kódolás nélkül gyakorlatilag mindent leírunk, ami a tréningen történik. Strukturált technika alkalmazásával előre meghatározott szempontok szerint vagy kódolással történik a jegyzetelés. A hospitálási jegyzőkönyv tehát a megfigyelés során készített jegyzetek összesége. A jegyzőkönyvek típusait a következő fejezetben részletesen is tárgyaljuk.

1.5. Reflexió

Hunya Márta a reflektív pedagógusról írt tanulmányában így magyarázza a fogalmat: „A »reflexió« az új keletű kulcsszavak közé tartozik, bizonyára sok olyan pedagógus van, aki még nem is találkozott vele, ennek ellenére előfordulhat, hogy ő maga is reflektív szakember. A »reflexió«, a »reflektív magatartás« több annál, hogy elgondolkodunk valamin. Szinte mindannyian szoktunk olyasmin elmélkedni, hogy mit is csinálunk, és ez hogyan hat másokra, de gyakran elmarad az a lépés, hogy tervet készítsünk arra nézvést, mit és hogyan csinálnánk másképp. A szakmai reflexió szándékos, céltudatos, strukturált, az elméletet és a gyakorlatot összekapcsoló, tanulással kapcsolatos, a változást és a fejlődést célzó, egy bizonyos cél elérésére irányuló gondolkodás.”⁴ A hospitálás során a saját fejlődési lehetőségekre, igényekre reflektálunk.

⁴ Hunya 2014.

2. A HOSPITÁLÁS SZAKASZAI

A hospitálás három jól elkülöníthető szakaszra tagolható: felkészülés, megfigyelés, reflexió. A három szakasz mindegyike további lépésekre bontható, az egyes lépésekhez konkrét feladatok kapcsolódnak. Ezért is állítottuk korábban azt, hogy a hospitálás nem passzív megfigyelést, hanem aktív, önálló tanulói munkát feltételez, amely felelősséggel jár. A tananyag további részében a hospitálás szakaszait és az egyes szakaszokhoz kapcsolódó feladatokat részletezzük az alábbi sorrendben:

1. ábra: A hospitálás szakaszai és akciólépései
Forrás: saját szerkesztés

2.1. Felkészülés

A felkészülés során a hospitáló előzetesen tájékozódik a megfigyelni kívánt tréningről és annak szervezeti környezetéről. A tájékozódás célja az adott intézmény sajátosságainak, képzési rendszerének, valamint a tréning céljának és tematikájának a megismerése. A tájékozódást követően kerül kidolgozásra a megfigyelési terv. A megfigyelési terv tartalmazza azokat a személyes célokat, amelyeket a megfigyelő a hospitálás segítségével szeretne elérni. Ilyen cél lehet például

a csoportdinamikai ismeretek vagy a tréneri kommunikáció fejlesztése. A célok alapján megfigyelési szempontokat és a szempontokhoz illeszkedő dokumentálási technikát érdemes kijelölni.

Az első lépések megtételét jelenléti konzultáció támogatja. A konzultáción a megfigyelés alapelveit és szakaszait vesszük sorra, majd megfigyelési terv készül az egyéni célok és szempontok kidolgozásával. A megfelelő dokumentációs technika kiválasztása a hospitáló feladata és felelőssége.

A tájékozódási szakaszban az alábbi kérdésekre keressük a választ:

- Milyen a vezetőség, a szervezet hozzáállása a képzésekhez, azon belül is a tréningekhez?
- A megfigyelni kívánt tréning hogyan illeszkedik a képzési struktúrába?
- Milyen vezetői stílus, vezetői kultúra jellemző a szervezetre?
- Hogy tekint a vezetés a tréningre mint tanulási formára?
- Mit gondolnak erről a tanulási formáról a kollégák különböző szervezeti szinteken?
- Milyen infrastrukturális lehetőségek vannak? (Oktatási terem, annak felszereltsége, mozgatható asztalok, digitális eszközök stb.)
- Mi az adott tréning célja?
- Milyen időkeretek állnak rendelkezésre?

Ezeknek a kérdéseknek a megválaszolása azért hasznos, mert a saját tréningünkre készülve is előkerülnek ugyanezek a kérdések, és megválaszolásuk által tudunk csak hatékonyan tréninget tervezni. Részletesebben lásd Máthé Judit (2022): *Tréneri készségek és technikák – Egy tréning felállítása a megbízói igénytől a kész forgatókönyvig* című szakanyagát.

A fenti kérdések megválaszolása, az előzetes tájékozódás történhet dokumentumelemzéssel, célzott beszélgetéssel vagy megfigyeléssel. Segítség kérhető a képzésben közreműködő szereplőktől (elsősorban a képzést tartó trénerrel, amennyiben ő ajánlja, akkor a szervezőtől, megbízótól) is. Az elsődleges informátor tehát a képzést tartó tréner. Ha egy részletes előzetes beszélgetésre nincs lehetőség, akkor az adott szervezet honlapján, nyilvános dokumentumokból tájékozódhatunk a szervezeti célokról, a szervezeti kultúráról. Azonban a tréning megfigyeléséhez mindenképpen szükséges a tréninget vezető tréner és a csoporttagok hozzájárulása.

A tájékozódást követően a megfigyelési terv kidolgozása következik, amely a személyes fejlődési célok és a célokhoz vezető megfigyelési szempontok előzetes meghatározásából áll. A hospitálás első szakaszában tehát érdemes kijelölni azt a néhány területet, amelyben leginkább fejlődni szeretnénk. Célunk lehet például a csoportdinamika jobb megértése, a tréneri nyelvhasználat megismerése és elsajátítása, a résztvevők bevonási praktikáinak vagy a visszajelzések adásának fejlesztése.

A hospitálási célokat a hospitáló határozza meg. A célokat szolgáló megfigyelési szempontok előzetes kiválasztása, lehatárolása megkönnyíti a munkánkat a későbbiekben, a megfigyelés során. A szempontok előzetes lehatárolásával készül majd a hospitálási jegyzőkönyv vagy napló. A felkészülés utolsó lépéseként tehát kijelöljük, hogy mit és mikor figyelünk meg, milyen időtartamban és milyen típusú jegyzőkönyv segítségével. Ahhoz, hogy a megfigyelés hasznos legyen, és a megfigyelési folyamat tapasztalatai beépüljenek a tréneri munkába, fontos a megfelelő megfigyelési technika kiválasztása és a látottak rögzítésére alkalmas eszköz előkészítése, kidolgozása.

2.2. Megfigyelés a hospitálás során

2.2.1. Mit tehet és mit nem tehet a megfigyelő a hospitálás során?

Korábban említettük már, hogy a hospitálás felelősséggel jár. Ugyanis a megfigyelő kívülállónak, idegennek számít egy általa megfigyelni kívánt tanulócsoportban. Megfigyelve lenni önkéntes felajánlás, nagylelkűség a csoportot vezető tréner és a csoporttagok részéről. A hospitálónak arról sem szabad elfeledkeznie, hogy a megfigyelés hatással van magára a folyamatra, hiszen hatással van az abban részt vevő, azt alakító személyekre.

Egy kívülálló megfigyelő passzív jelenléte megoszthatja a figyelmet, kizökkenheti a csoporttagokat és az oktatót is a szokásos kerékvágásból. Éppen ezért a hospitálónak tiszteletben kell tartania a csoportban folyó munkát az alábbi íratlan szabályok betartásával:

Etikai alapelvek – a felelős megfigyelés szabályai:

- Időben érkezz (a képzés kezdete előtt legalább 30 perccel vagy ennél is korábban, ha a csoportot vezető oktató ezt külön kéri).
- Amennyire csak lehet, folyamatosan maradj háttérben.
- A tanulók látószögén kívül foglalj helyet.
- Tartózkodj a véleménynyilvánítástól, kéretlenül ne kritizáld és ne kérdőjelezd meg a látottakat.
- Kép- és hangfelvétel készítése kizárólag a résztvevők előzetes hozzájárulásával történhet.
- Amennyiben a megfigyelt oktató kéri, a megfigyelés során készített feljegyzéseket, ábrákat osszad meg vele.

A hospitálással kapcsolatos gondolkodásmód néha csapdákat⁵ is rejt: hajlamosak vagyunk időpocsékolásnak tartani, mert:

- egy gyakorlott tréner munkáját látva könnyű azt képzelni, hogy nagyon könnyű és egyszerű munka, mert nem feltétlenül látszik a munka mögött meglévő tudás, tapasztalat, döntéshozatali folyamat;
- a megfigyelő általában azt veszi észre, amit már maga is tud, így elsiklik a figyelme az apró részletek mellett;
- a megfigyelő – saját iskolai élményei alapján – már több száz óra tanulói tapasztalattal rendelkezik, így sok minden ismerős és egyértelmű számára tanulói perspektívából, azonban tréneri gyakorlat hiányában nem tudja még, hogy trénerként/oktatóként hogyan kell értelmezni a látottakat;
- minden jelölt szeretne minél hamarabb gyakorlatot szerezni a tréningvezetésben, és bizonyítani, hogy alkalmas a tréner szerepre, ezért sokkal izgalmasabbnak tűnik tréninget vezetni, mint megfigyelni.

2.2.2. Hogyan dokumentáljuk a megfigyeléseket?

Az alábbiakban bemutatott dokumentumtípusok, a feljegyzés, a kettéosztott napló, a szelektív jegyzőkönyv, a teljes jegyzőkönyv és az időintervallumos jegyzőkönyv a megfigyelték rögzítésének egy-egy lehetséges módját szemléltetik. Nincs univerzális dokumentálási típus.

Módszertani szempontból legegyszerűbb a naplószerű jegyzetelés, feljegyzés vagy kettéosztott napló formájában. Ezeknek a strukturálatlan technikáknak az alkalmazása nem igényel különösebb előkészítést, azonban a szempontok nélküli megfigyelés rendkívül megterhelő is lehet a

⁵ McLain é. n.

folyamatos és fókusz nélküli jegyzetelés miatt. Bőséges információhalmaz áll majd rendelkezésünkre az elemzéshez, de éppen ezért nehezebb is lesz az információdömpingből kiválasztani azokat a lényeges elemeket, amelyeket elsősorban elemezni szeretnénk.

Feljegyzés: A dokumentálás ezen típusa a kötetlen megfigyelések rögzítésére szolgál. A megfigyelő csak a számára érdekes eseményeket rögzíti. A feljegyzések készítésére a szubjektivitás jellemző, éppen ezért ezt a típust csak abban az esetben ajánlott használni, ha nincs idő alaposan felkészülni, vagy nem sikerült előzetesen tájékozódni a képzés körülményeiről, típusáról, céljáról, tartalmáról.

Kettéosztott napló: Egy olyan táblázat, amelynek első hasábjába az időkereteket, a másodikba a tréning menetét, történéseit jegyzeteli a hospitáló, míg a harmadik hasábjába kerülnek a megjegyzések, reflexiók. A feljegyzéstípusok így jól elkülönülnek egymástól, és a feldolgozás során jobban áttekinthető az adat és a reflexió, azonban ezzel a módszerrel is rengeteg szempont, szűrő nélküli adat kerül a papírra.

Az alábbi példa egy kettéosztott naplót szemléltet.

A tréner neve:		
A hospitálás helye:		
A tréning témája:		
A hospitáló neve:		
Dátum:		
IDŐ	A TRÉNING MENETE	MEGJEGYZÉSEK
6 perc	<i>A programterv ismertetése, a keretek megbeszélése Módszer: ismeret, információátadás, a trénerek egymást váltva felolvassák a ppt-t. Eszköz: projektor, 2 ppt (programterv és keretek) Témák: Tevékenységünkkel hogyan befolyásoljuk egymást? Mit szeretnétek még a keretekhez hozzátenni? A résztvevők nem jeleznek.</i>	<i>Előre kivetített tréningzabályok: Megkérdezném, hogy van-e olyan, amivel nem értenek egyet?</i>
20 perc	<i>Ismerkedős feladat Feladat: választás képek közül, amit jellemzőnek éreznek a résztvevők magukra Eszköz: Képek szakmai életút, család, hobbi, céljaim a tréninggel A csoportok megbeszélik a képeken keresztül a fenti szempontokat. Tréneri kérdések, mondatok: Ki kezdené? „Mindenki olyat hozott be, ami az erőforrása. Tudom, hogy te miért választottad ezt, mert reggel már említetted.”</i>	<i>A tréner figyel, minden bemutatkozásra reagál, hosszúra nyúlik az első, bevezető szakasz. Bemutatkozás szempontjai kivetítőn Feldolgozás: csoportban</i>
15 perc szünet		

2. ábra: Kettéosztott hospitálási napló
Forrás: saját szerkesztés

A megfigyelés során leggyakrabban jegyzőkönyvszerűen rögzítjük a történéseket. A jegyzőkönyvben alkalmazhatunk szelektív vagy teljes leírást.

Szelektív jegyzőkönyv: A szelektív jegyzőkönyv lényege, hogy az észlelt eseményeknek csak bizonyos, előre lehatárolt körét jegyzi le a megfigyelő, előre meghatározva, hogy mely eseményekre, szempontokra figyel. A megfigyelés során tehát mindvégig arra törekszik, hogy az előre kiválasztott szempontok szerinti információkat jegyezze le.

MEGFIGYELT TERÜLET	MEGFIGYELÉS	MEGJEGYZÉSEK
Tréneri tevékenység	A tréner megkérte a csoportot, hogy ismertessék a leírt eseteket. Rangsorolta az eseteket az alapján, melyeket említettek leggyakrabban. A tréner levetített egy rövid filmrészletet, amelyben a főhőssel közlik a vezetői kinevezését.	A tréner a flipcharton kategóriákat kialakítva rögzítette a problémákat. Idő hiánya miatt csak 1 filmrészlet került levetítésre a tervezettek közül.
Kérdés-technika	Hogyan reagált a főhős a hírre? Voltatok-e hasonló helyzetben?	Nyitott és zárt kérdések is elhangzanak, a zárt kérdésnél valóban lezárul a beszélgetés.

3. ábra: Szelektív jegyzőkönyv
Forrás: saját szerkesztés

Amennyiben egyetlen szempont megfigyelése a cél, akkor a jegyzőkönyv gyakorlatilag pontosan úgy néz ki, mint egy kettéosztott napló. A különbség csupán annyi, hogy a megfigyelő kizárólag arra az egy szempontra fókuszál.

Teljes jegyzőkönyv: Ennek a technikának az alkalmazásával a megfigyelő minden történést rögzít a helyszínen, így talán ez a legnehezebb és legkimerítőbb jegyzetelési mód. Itt nemcsak a történések, de a kommunikáció minden megnyilvánulása is rögzítésre kerül (verbális és nem verbális megnyilvánulás, egyéb események, hangulat, környezet stb.), gyakorlatilag a hospitáló megpróbál mindent leírni, amit csak lát, hall, tapasztal. Ezt a típusú dokumentációt nagymértékben segíti, ha a tréningen kép-, esetleg hangfelvétel készítésére is lehetőség van, ami természetesen csak a jelenlévők előzetes beleegyezésével történhet.

Téma vagy feladat	Tréneri tevékenység	Részvevői tevékenység	Időtartam	Megjegyzés
Részvevők bejelentkezése, a technikai problémák megoldása, késők megvárása	A tréner várja a résztvevők bejelentkezését, majd egyeztet a résztvevőkkel a kamera és hang használatáról	Bejelentkezés a TEAMS-be, kamera és hang tesztelése visszajelzés kérésével. Együttműködést tapasztalni a résztvevőkről, amikor a hiányzó társat felhívják telefonon.	9.00–9.05	Kezdeti izgalom és feszültség érezhető az előkészületek alatt. (Talán egy halk zene vagy vidám kép megosztása oldaná a feszültséget.)

Tréning nyitása	A tréner megkérdezi, hogy elfogadható-e a tegeződés, majd kéri, hogy papírt és tollat mindenki készítsen elő.	Egyetértés a tegeződéssel, toll és papír előkészítése	9.05–9.10	nagycsoport
A tréning programjának és céljának ismeretése	A tréner elmondja a tréning célját, és ismerteti a délelőtt tervezett programját. (sikeres együttműködés, csoportmunka feltételei)	Résztevők meghallgatják a célokat, és elfogadják a tréning programját.	9.10–9.12	frontális, nagycsoportos

4. ábra: Teljes jegyzőkönyv
Forrás: saját szerkesztés

Időintervallumos jegyzőkönyv: Ha teljes jegyzőkönyvet alkalmazunk, érdemes kipróbálni az alábbi sablont is, melyben 5 perces időintervallumokban rögzítjük a résztvevői és a tréneri tevékenységet. Ez a megfigyelési/jegyzetelési mód a tréning egészének monitorozását teszi lehetővé, speciális megfigyelési szempontok érvényesítésére nem alkalmas:

Dátum:		Csoportlétszám:
Helyszín:		
A tréning címe/célja/tartalma:		
Eltelt idő (perc)	Résztvevői tevékenység	Tréneri tevékenység
0		
5		
10		
15		
20		

5. ábra: Teljes jegyzőkönyv: résztvevői és tréneri tevékenység megfigyelése
Forrás: McLain é. n.

Érdeességként megemlíthetjük még a tanári kommunikáció megfigyelésére és elemzésére kidolgozott interakcióelemző módszert is, amelyet Flanders⁶ dolgozott ki elsősorban kutatási céllal, és a tréning megfigyelése során is bevethető. Szitó Imre⁷ a következőket írja róla: „Flanders 7 kategóriát alkalmazott a tanári viselkedés megfigyelésére, kettőt arra, hogy a tanulók mint csoport kezdeményeznek vagy reagálnak-e, továbbá egyet az interakciós szünet feljegyzésére. Összesen 10 szempontot vezet be, amelyek a verbális kommunikáció megfigyelésére alkalmasak. A tanári viselkedésre vonatkozó szempontok köre is két részre oszlik, kezdeményezésre és reagálásra.” A módszert sokan továbbfejlesztették, és kialakították a kategória-rendszeres megfigyelést, mely során a megfigyelt interakciókat kódokkal jelölve rögzítik a megjelenés sorrendjében egy adatgyűjtő lap segítségével:

Leírás és elbeszélés: LE	Kérdés: Ké	Munkafüzet: Mf	Tábla: T	Utasítás: U	Egyéni: E	Tanár:
Magyarázat: M	Vita: Vi	Feladatlap: Fl	ITR: I	Közlés: K	Csoport: Csp	Tantárgy:
Bemutató: B	Beszélgetés: Be	Kísérlet: Kt	Eredeti tárgy: Et	Csend: Cs	Differenciált: Di	Témakör:
Ellenőrzés: El	Válasz: V	Füzet: Fű	Modell: Md	Figyel: F		Óratípus:
Értékelés: Ér		Rajzlap: R	Számítógép: S	Késés: X		
				Diktálás: D		

	1						2						3						4						5						6					
	10	20	30	40	50	60	10	20	30	40	50	60	10	20	30	40	50	60	10	20	30	40	50	60	10	20	30	40	50	60	10	20	30	40	50	60
T																																				
Tte																																				
d																																				
dte																																				

	7						8						9						10						11						12					
	10	20	30	40	50	60	10	20	30	40	50	60	10	20	30	40	50	60	10	20	30	40	50	60	10	20	30	40	50	60	10	20	30	40	50	60
T																																				
Tte																																				
d																																				
dte																																				

	13						14						15						16						17						18					
	10	20	30	40	50	60	10	20	30	40	50	60	10	20	30	40	50	60	10	20	30	40	50	60	10	20	30	40	50	60	10	20	30	40	50	60
T																																				
Tte																																				
d																																				
dte																																				

	19						20						21						22						23						24					
	10	20	30	40	50	60	10	20	30	40	50	60	10	20	30	40	50	60	10	20	30	40	50	60	10	20	30	40	50	60	10	20	30	40	50	60
T																																				
Tte																																				
d																																				
dte																																				

6. ábra: Adatgyűjtő lap
 Forrás: Nagy Tamás 2015

⁶ Idézi Szitó 1987.

⁷ Szitó 1987.

A táblázat függőleges tengelyéhez rendelt sorokba lehet kódolni a tanárok és a diákok tevékenységeit. A kódolás feloldását a táblázat fejléce tartalmazza (6. ábra).

- T: a tanár tevékenységei (oktatási módszerek);
- Tte: a tanár által alkalmazott taneszközök;
- d: a diákok tevékenységei (mindenekelőtt a tanulási tevékenységük);
- dte: a diákok által használt taneszközök.

Tehát az előre egyeztetett és kódolt betűjelek segítségével történik a tanár és a tanulók tevékenységeinek a leírása. A kódok segítségével gyorsan és röviden történik a leírás készítése. Az adatokat sorokba és oszlopokba rendezve kell rögzíteni. A rögzítés megszokott időegysége 10 másodperc, de itt természetesen lehet hosszabb időtartamokkal is dolgozni. A táblázatban az időtartam 1 perces egységei vastag vonallal kerülnek elválasztásra. Az adatlap egyszerűen adaptálható tréningkörnyezetben, és alkalmas arra, hogy a megfigyelések eredményeit egy meghatározott kategória-rendszer alapján rögzítse a megfigyelő. Azonban használatát elsősorban „haladó” megfigyelőknek ajánljuk.

A megfigyeléssel kapcsolatban az alábbi kérdéseket érdemes szem előtt tartani:⁸

- A megfigyelő jelenléte mennyire befolyásolja a megfigyeltet?
- Mennyire pontos, fegyelmezett és részletes a jegyzetelés, vagyis a megfigyelési technika mennyire befolyásolja a megfigyelési eredményeket?
- Ha az adatrögzítés csak utólag történik, mennyire torzít az emlékezet?
- Mennyire képes tárgyilagos maradni a megfigyelő?

A pontatlan, nem tényszerű megfigyelésből gyakran következik túláltalánosítás vagy hibás következtetés.

2.3. A megfigyelt adatok feldolgozása, elemzése

A hospitálás záró szakaszában a tanuló feladata, hogy véglegesítse a hospitáláson készített feljegyzéseket, reflektáljon az adatokra, kérdéseket fogalmazzon meg, majd tapasztalatait, észrevételeit megbeszélje a mentortrénerrel. Ebben a szakaszban történik tehát a megfigyelt adatok feldolgozása. A tanulási folyamat nagyon fontos része a pedagógiai folyamatok értelmezésében való tapasztalatszerzés.⁹

A hospitálás utolsó szakaszában tehát a megfigyelt és rögzített adatok feldolgozása történik három lépésben. Először is ajánlott a megfigyelés során készített jegyzeteket tisztázni, majd a következő lépésben elemezni, szintetizálni a látottakat, és kiegészíteni további reflexiókkal (pl. „én ezt így tettem volna, vagy „rám hogyan hatott a tréneri instrukció?”), és kérdéseket megfogalmazni.

Már a megfigyelés során is rögzítünk megjegyzéseket. A reflexiók tulajdonképpen a megjegyzések részletezései, a megfigyelték, a tanultak és az általunk tervezendő tréning összevetésének az eredményei. Ehhez segítségül egy lehetséges mintát mutatunk be az egyes számú mellékletben.

A hospitálás folyamata a tapasztalatok átbeszélésével zárul. A trénerképzésben a hospitálási tapasztalatok feldolgozása a mentortrénerrel közösen történik egyéni vagy csoportos konzultációk keretei között. Az elemzési tevékenység rögzítésének nincs formai követelménye, lényeg, hogy a hospitálás elején megfogalmazott egyéni célokat és a célokhoz rendelt szempontokat

⁸ Kontra 2011.

⁹ Lenkovics 2009.

fejtse ki írásban a tanuló. A szakanyag első felében már javasoltunk hospitálási célokat (a tréning környezetének, körülményeinek megfigyelése, a tréner pedagógiai kultúrájának megfigyelése, csoport/résztevők megfigyelése). A szakanyag megfigyeléséről szóló fejezetben pedig számos szempontot soroltunk fel (tréneri tevékenység, résztvevői tevékenység, alkalmazott módszerek stb.).

A hospitálási tapasztalatok feldolgozásához, a reflexiók megfogalmazásához a következőkben leírt elemzési szempontokat ajánljuk. Nem kötelező és nem is lehet mindenre figyelni, főleg nem az első megfigyelés alkalmával. A megfigyelési szempontok között gyakran előfordulnak átfedések is. Lényeg, hogy a hospitálási folyamat az első lépéstől az utolsóig egy tervezett, kontrollált folyamatot jelentsen az egyéni célok és a megfigyelési szempontok kijelölésétől az ezekkel összhangban lévő elemzési szempontok kiválasztásáig. Ha például az előzetes célok a tréning környezetének, körülményeinek a megfigyelése volt, és a megfigyelés során ennek a célnak megfelelő szempontokra figyeltem, akkor az elemzés során a környezetre, körülményekre vonatkozó észrevételek állnak rendelkezésemre.

2.3.1. Célok és kompetenciák

A tréning célja, hogy a résztvevők új ismereteket sajátítsanak el, és fejlesszék kompetenciáikat. A céloknak és a kompetenciáknak az elemzése az alábbi szempontok szerint történhet:

Mi a tréning célja?

- A tréner elmondja a tréning célját, és röviden bemutatja a programot.
- A tréner elmagyarázza, miért fontos a téma a résztvevők számára, hogyan támogatja a munkavégzésüket.

Mennyire releváns a cél a célcsoport szempontjából?

- A tréningcélok támogatják a résztvevők hatékonyabb munkavégzését.
- A tréner visszacsatol a résztvevők által korábban tanultakra.
- A tréner figyel, támogatja és ösztönzi az egyéni célok kijelölését.
- A tréner segíti a résztvevőket a személyes célok konkretizálásában.

Milyen kompetenciák fejlesztése a cél?

- A tréner megnevezi a fejlesztendő kompetenciákat.

Hogyan valósul meg a kompetenciafejlesztés?

- A tréner fenn tudja tartani a résztvevők motivációját.
- A megnevezett kompetenciák feltárására és fejlesztésére irányulnak a gyakorlatok.

Hogyan, milyen mértékben teljesül a tréning célja?

- Az egyes modulok végén a tréner összefoglalja, hol tart a folyamat a tréningcélok megvalósítása szempontjából.
- A záró szakaszban megtörténik a célok visszaellenőrzése, a tanulási kör zárása.

Mennyire korszerű a tréning tartalma?

- A tréner a csoportra szabja a tematikát, ismeri a témával kapcsolatos szakirodalmat.
- Innovációs törekvések jellemzik a képzést.

2.3.2. A tréning szervezés módjai, munkaformák

Milyen a tréning szervezettsége?

- Információk a csoportlétszámról
- Információ arról, ha valaki késik vagy korábban kell elmennie
- Az idő felhasználása: a tréneri tevékenység, a résztvevők tevékenységének gazdaságossága

Mi történik a tréning kezdete előtt?

- Tréner és résztvevők érkezése
- Technika ellenőrzése
- Forgatókönyvet megkapja-e előre a hospitáló
- Terem előkészítése, székek elrendezése
- Szükséges anyagok bekészítése
- Klíma, atmoszféra

Milyen a tréning mikrostruktúrája?

- Tanulásszervezési módok (egyéni, páros, kiscsoportos, plenáris munka) aránya és a munkaformák megszervezése

A tréning infrastrukturális háttere, minősége?

- A hagyományos eszközök megválasztása, használata, hozzáférhetősége (tábla, flipchart tábla, vetítő)
- A digitális kommunikációs eszközök alkalmazása, használata (applikációk, internetes oldalak, videók, blended-learning eszközök)

Hogyan történik a tréningfolyamat dokumentálása?

- Közös, jól látható felületen (például flipchart papír) rögzítésre kerülnek a legfontosabb megállapítások, hogy vissza lehessen utalni azokra.

2.3.3. Az alkalmazott módszerek elemzése

Milyen módszertan(oka)t használ a tréner?

- Előadás, magyarázat, vita, visszacsatolás, szerepjáték, kooperatív módszerek aránya
- Értékelés, visszacsatolás
- Az értékelés viszonya a tréning céljához: diagnosztikus, formatív és szummatív értékelés
- A megrendelő tájékoztatása az elért eredményekről
- Az elért eredmények, teljesítmény elismerése, értékelése és jutalmazása

Az alkalmazott módszerek megfelelnek-e a célnak, a tartalomnak, a csoportnak?

- Tréneri instrukciók, kérdések elemzése

2.3.4. A tréner és a résztvevők kapcsolata

Milyen a tréner vezetési, irányítási stílusa, módszertani felkészültsége?

- A tréner viszonya a különböző módszerekhez
- Tréner reagálása az egyéni tanulói különbségekre és igényekre (életkor, tapasztalat, tanulói stílus)
- Az egyéni tanulás igények elfogadása iránti tolerancia

- A tréner hogyan támogatja az aktív tanulói részvételt, milyen gyakran ellenőrzi, hogy a résztvevők értik-e a tanulási kört.
- Milyen időgazdálkodás jellemzi a trénert?

Milyen a tréner kommunikációja?

- A nem verbális kommunikáció jellemzői, hangerő, megfelelő beszédtempó
- Konfliktuskezelési készség
- Kérdéstechnika
- Szaknyelv ismerete és használata

Hogyan támogatja a tréner a csoportfolyamatokat?

- Együttműködési szabályok, határok kijelölése (lásd tréning keretei-szabályai, ha szükséges ezekre visszautal)
- Késők csoportba integrálása
- Nem megfelelő viselkedésmódok kezelése
- Oktatóterem elrendezésének hatékony kihasználása, ülésrend átszervezése

Csoportkezelés

- Jégtörés a tréner és a csoport között
- Ellenállók kezelése
- Közös hang megtalálása
- Destruktivitás kezelése
- Támogató hangnem, pozitív-negatív, konstruktív visszajelzések adása
- Figyelem felhívása a közös eredményekre
- Az előrehaladás visszajelzése
- A nem adekvát következtetések korrigálása
- Bátorító, konstruktív visszajelzések stb.

Önreflexiót támogató kérdések:

- *Mi az, ami új volt számodra?*
- *Mi az, amit már tudsz alkalmazni?*
- *Mi az, amit nem értettél?*
- *Mi az, amit nem tudtál volna kezelni, alkalmazni? (Pl. csoportdinamika, módszer.)*

3. A MENTORTRÉNER SZEREPE A HOSPITÁLÁSBAN

Szakirányunkon fokozatosan alakítottuk ki a mentorálás rendszerét. Praktikusán ez azt jelenti, hogy a hallgató bármilyen szakmai kérdéssel bizalommal fordulhat az általa választott mentorhoz, aki számára egyéni konzultációs lehetőséget biztosít. Különösen fontos szerepe van a konzultációnak a hospitálás során, hiszen a hospitálási élmények feldolgozása, rendszerezése, elemzése szakértői figyelmet és segítséget igényel. A megfigyelési képességek igen különböző szinten vannak, ráadásul a jelenlét fizikai, mentális, érzelmi tényezői is egyfajta szűrőt képezhetnek, ezért a hospitálás a mentorral való beszélgetéssel zárul.

Mi tehet a mentortréner a jelöltért a hospitálási folyamatban:

- Együttműködik a jelölttel, segíti, támogatja az egyéni fejlődést optimálisan biztosító tevékenységek megtervezését.
- Szakmai segítséget nyújt a jelölt fejlődéséhez.
- Támogatja és segíti a jelöltet az egyes tevékenységek teljesítésében.
- Segítő, tanácsadói attitűdjével viszonyul a jelölthöz.
- A felkészülés során átbeszéli a jelölttel a hospitálás alapelveit, a lehetséges szempontokat, a megfigyelésre jellemző kihívásokat és lehetőségeket.

4. ÖSSZEFOGLALÁS

A szakma elméleti és gyakorlati fogásait megismerni, ezeket rutinosan és adekváтан alkalmazni sokévi munka eredménye. Adódik tehát a kérdés, hogy képes-e bármilyen képzés felkészíteni az erre vállalkozókat egy ilyen felelősségteljes és sok kockázatot magában hordozó szakma elsajátítására? A kérdésre adott válaszukból nem hiányozhat a tanulás konstruktivista elméletére való utalás, mely szerint a tanulás nem passzív folyamat, amelyben az ismeretek „átadásra” kerülnek. Hitvallásunk szerint a tanulás egy nagyon aktív, folyamatos kommunikációra, megfigyelésre és reflexióra épülő folyamat, mely a tanulók előzetes tudására és várakozására épül. A szakirányra jelentkezők különböző felkészültségekkel érkeznek, ennek megfelelően tanulási fókuszuk és fejlődési ritmusuk is különböző.

A tanulási folyamat természetesen nem zárul le az oklevél átvételével. Bármennyire is gyakorlatközpontú egy képzés, a magas szintű szakmai magabiztosságot eredményező gyakorlat megszerzése minden esetben többévtényi munka eredménye. Meggyőződésünk, hogy senkiből nem lehet tréner avatni egy szakirányú továbbképzés keretei között. Az intenzív továbbképzés tudja erősíteni, vagy éppen vissza is tudja fogni a kezdeti lelkesedést, attól függően, hogy a tanuló számára mennyire válik hivatássá a tréneri szakma. Nem győzzük hangsúlyozni a folyamatos önképzés, a különböző témájú tréningeken szerzett saját élmények fontosságát, valamint a megfigyelés és a gyakorlatok tervezésének és levezetésének az intenzív gyakorlását. A szakma iránti elkötelezettség és motiváltság mellett elengedhetetlen a folyamatos és reflektív önfejlesztés.

A pedagógiai helyzetek, így a tréningek is igen sokfélék. Nem lehet minden helyzetre és minden csoportra receptet találni. Minden egyes tréning megfigyelése mintául szolgál a saját szerep felépítéséhez, saját megoldások és tréningtervek kidolgozásához. A minták mechanikus átvétele és alkalmazása azonban veszélyeket is rejt. A minták kialakításán, kiválasztásán túl a már rögzült minták, megoldási stratégiák konstruktív formálását is segíti a hospitálás. Hiszen mindannyian rendelkezünk különböző nézetekkel a tanulásról, a tanításról, a tréningről, a tréning témájáról és saját magunkról is.

Mivel a közigazgatás képzési és továbbképzési rendszere nagymértékben támogatja a kompetencia-fejlesztő gyakorlati elemeket a különböző képzések során, feltételezzük, hogy a közigazgatásból érkezők résztvevőként már találkoztak a tréning módszertannal. Optimális esetben tehát a tréneri szakma tanulása, gyakorlása már a beiratkozás előtt elkezdődött saját élmények által. A trénerre válás során azonban fokozatos eltávolodás szükséges a résztvevői szereptől, első lépésben az objektív megfigyelés gyakorlásával. Résztvevőként ugyanis nem lehet objektív megfigyelést végezni, sőt, a megfigyelést tanulni, gyakorolni kell ahhoz, hogy a későbbiekben játékbörze helyett jól megkomponált, célorientált, tartalmas és fejlesztő tréningeket vezessünk. Hogy jobban megértsük, mennyire komplex feladat a tréningvezetés, a megfigyelői képességek módszeres fejlesztése javasolt.

5. MELLÉKLETEK

1. számú melléklet: A hospitálás eredményeinek összefoglalása

Hallgató neve:

A hospitálás időpontja:

Tréning témája:

A tréninget tartó tréner neve:

Ismertesse a hospitálást megelőző felkészülési szakasz legfontosabb tevékenységeit (előzetes információk beszerzése a tréning helyéről, a célcsoportról, a tematikáról stb.)!

A jelenléti alkalommal közösen kidolgozott és jóváhagyott konkrét megfigyelési szempontsor leírása:

A megfigyelések rögzítéséhez alkalmazott módszerek és eszközök:¹⁰

Mutassa be a megfigyelt óra/foglalkozás szerkezetét (osztott napló formájában)!
Ha volt, emelje ki a foglalkozás (rész)projekt jellegét vagy más speciális és komplex megoldását.

Téma vagy feladat	Tréneri tevékenység	Résztevői tevékenység	Értékelési forma	Időtartam

¹⁰ A **kidolgozott eszközt** (mátrix, táblázat, vizuális ábra stb.) csatolni kell a naplóhoz.

Jellemezze a tréning hangulatát, a tréner-részvevők, a résztvevő-részvevők kapcsolatát, a résztvevők figyelmét, fegyelmét, motiváltságát, aktivitását, kreativitását, kooperációját a trénerrel!¹¹

szervezési forma (egyéni, páros, kiscsoportos)	oktatási módszer (előadás, szemléltetés, szimuláció, szerepjáték, hallgatói prezentáció, megbeszélés, visszajelzés)	munkaeszköz (PPT, flipchart, segédlet, videó, mobiltelefon)

Elsősorban milyen fejlesztési célok valósultak meg a tréningen?
(A tartalomra vonatkozó kompetenciák: ismeretek, képességek, attitűdök, értékek, személyiségfejlődés területei.)

Mi tette könnyebbé, nehezebbé a tréner munkáját?

A tréninget követő, értékelő megbeszélés főbb témái, konklúziók, önértékelés:

Kelt,
mentor (tréner) aláírása
jelölt aláírása

¹¹ Ehhez segítségképpen a **szakanyagban bemutatott módszerekből** lehet választani.

IRODALOMJEGYZÉK

- ANTONS, Klaus (2006): *A csoportdinamika gyakorlata. Gyakorlatok és technikák.* Synalorg Kft.
- FALUS Iván – KIMMEL Magdolna (2003): *A portfólió.* Oktatás-módszertani Kiskönyvtár. Gondolat, Budapest.
- HUNYA Márta (2014): *Reflektív pedagógus, reflektív gyakorlat.* Online közlés. <http://ofi.hu/publikacio/reflektiv-pedagogus-reflektiv-gyakorlat>. Kétté. Tapasztalati Tanulás alapítvány. <http://tapasztalati-tanulas-kepzes.hu/>
- KONTRA József (2011): *A pedagógiai kutatások módszertana.* Egyetemi jegyzet, Kaposvári Egyetem.
- LENKOVICS Ildikó (2009): A tanítás tanulása. Segédanyag a gyakorlati tanításhoz. In SZABÓ Antal: *Tanári mesterképzési szak összefüggő gyakorlat – tanulmányok.* Nyíregyháza.
- MÁTHÉ Judit (2022): *Tréneri készségek és technikák. Egy tréning felállítása a megbízói igénytől a kész forgatókönyvig.* Közszolgálati kompetenciafejlesztő tréner szakirányú továbbképzési szak tréning háttéranyag, Nemzeti Közszolgálati Egyetem, Budapest.
- McLAIN, M. (é. n.): *The LJMU Guide to Observing Lessons for postgraduate secondary initial teacher education* (3rd Edition). Postgraduate Secondary Programmes (Initial Teacher Education). (Letöltve: 2022. 05. 12.) http://itt-placement.com/downloads/section-e/secondary/LJMU_GuideToLessonObservingTeachingAndLearning.pdf
- NAGY Tamás (2015): *A közlekedés tantárgycsoport oktatásának módszertana.* Digitális tananyag. BME TK. https://www.tankonyvtar.hu/hu/tartalom/tamop412b2/2013-0002_a_kozlekedes_tantargycsoport_oktatasanak_modszertana/KM/skmes612g.scorm
- SZITÓ Imre (1987): *Kommunikáció az iskolában.* ELTE Eötvös Kiadó, Budapest.

A Nemzeti Közszolgálati Egyetem kiadványa.

Kiadó:

Nemzeti Közszolgálati Egyetem;
Közigazgatási Továbbképzési Intézet
www.uni-nke.hu

Felelős kiadó:

Prof. Dr. Kis Norbert rektorhelyettes
Címe: 1083 Budapest, Üllői út 82.

Kiadói szerkesztő:

Dorogi Katalin

Tördelőszerkesztő:

Vöröss Ferenc

ISBN 978-963-498-513-6 (PDF)